

Дубчак Ю.
*студентка Навчально-наукового
інституту міжнародних відносин
ім. Б.Д. Гаврилишина
Західноукраїнського
національного університету.
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри
цивільного права і процес ЗУНУ
Зигрій О. В.*

АВТОНОМНА РЕСПУБЛІКА КРИМ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ АВТОНОМІЇ

Надання автономного статусу певним територіям є одним із можливих варіантів уникнення централізації, а, відтак, постає необхідність пошуку найбільш нормалізованої і гнучкої моделі часткової самостійності, яка б могла стати прикладом для удосконалення правового статусу Автономної Республіки Крим. В умовах нових геополітичних проблем адміністративно-територіального устрою півострова Крим в Україні повинен відбутись перегляд та новий підхід щодо цієї реформації, що визначило актуальність даної теми.

Автономія представляє собою систему організації держави, в якій для врахування національних, історичних, економічних, географічних, релігійних та інших особливостей населення конкретних територіальних одиниць передбачено надання розширених прав у галузі місцевого управління або задоволення політичних й культурних вимог різних соціальних груп шляхом їх екстериторіальної самоорганізації. Всі форми та види автономії об'єднуються загальними принципами, що визначають порядок їх створення, правове регулювання та забезпечення самостійності у виконанні ними делегованих владних повноважень державою [5, с. 96].

Територіальна автономія виступає як різновид автономії, за якого певному територіальному утворенню надаються розширені повноваження у галузі місцевого управління. Підставою виникнення автономії, утворення якої не є національними чи етнічними ознаками, а особливості історичних традицій, звичаїв побуту, релігійних вірувань населення, що проживає на території автономії, можна вважати видом територіальної автономії. Зокрема, автономії, що утворюються в результаті певних історичних обставин на територіях, що характеризуються особливостями політичних або економічних відносин [2, с. 17].

Статус Криму історично набув міжнародної значущості через втручання сусідніх країн продовж століть структурну організацію півострова. Кримські татари були змушені боротись за свою територіальну та правову свободу, зазнаючи терору та репресій.

Формування АРК суттєво визначалося впливом централізованих партійно-советських органів управління та місцевих структур Компартії України. Органи цієї партії намагалися використовувати створену автономію для збереження своїх політичних повноважень і як засіб обмеження української влади в її прагненні до проголошення незалежності. Хоч і під час формування автономії абсолютно не враховувалися інтереси корінного

кримськотатарського населення. Незважаючи на активні дезінтеграційні процеси на півострові, більшість мешканців Криму висловила підтримку незалежності України під час всенародного референдуму. Це рішення кримчан ймовірно стало найбільш важливим фактором для збереження Криму в межах Української держави та в суттєвому значенні позбавило прихильників сепаратизму підґрунтя для подальшої дезінтеграції.

Стабілізація суспільно-політичної ситуації на півострові була результатом формального віддалення влади Росії через внутрішні соціально-економічні та політичні проблеми. Невирішеність багатьох проблем кримськотатарського населення була компенсована проведенням діалогу української влади з лідерами Меджлісу і наданням фінансово-економічної допомоги кримським татарам. Угоди про розподіл Чорноморського флоту в 1997 році та поступове визначення повноважень між автономією та Києвом сприяли вирішенню проблем. Однак конфлікт навколо острова Тузла в 2003 році наочно показав зацікавленість Росії у питаннях Криму, що залишає його потенційно нестабільним регіоном.

Підтримка частини населення ідей Майдану давала підстави говорити про можливість нового етапу відносин між Києвом і автономією, з припиненням активності сепаратистських сил на півострові. Проте українська влада не змогла вирішити актуальні проблеми автономії, такі як низький рівень економічного розвитку та питання кримськотатарського населення. Більшість мешканців Криму залишалася під впливом російської ідеології. Українським інституціям не вдалося зменшити деструктивний вплив Чорноморського флоту та проросійських радикальних структур. За наближенням до закінчення термінів договорів про Чорноморський флот російські офіційні особи і інституції знову розпочали обговорення питання про російський статус Криму і Севастополя. Підписані Віктором Януковичем так звані харківські угоди у 2010 році продовжили базування Чорноморського флоту Росії в Севастополі до 2042 року і дозволили посилити мілітаризацію росіян у Криму.

Використовуючи внутрішньо-політичну нестабільність в Україні після Революції гідності 2014 року і слабкість тодішньої української армії, російська федерація анексувала півострів. Але зростання військової присутності на півострові та обмеження активістів, що підтримують Україну, з 2014 по 2022 роки свідчать про те, що росія готувала Крим як плацдарм для вторгнення в Україну, що відбулося в лютому 2022 року [1, с. 724].

Дослідження та вивчення наукових джерел дає право стверджувати, що існує безліч протиріч пов'язаних з конституційно-правовим статусом Криму, особливо увагу на це звернув Магновський І., який вказує на те, що Кримська автономія не може бути віднесена до політичної форми територіальної автономії, оскільки Автономна Республіка Крим не є самостійним державоподібним утворенням, і, відповідно, населення Криму не має статусу суб'єкта власної державної влади [4, с. 105]. Це призводить до відсутності громадянства, системи законодавства та державного статусу для Автономної Республіки Крим. Однак, автор розкриває й іншу думку, вказуючи на конституційні характеристики, які є невластивими звичайній адміністративно-територіальній автономії. Наприклад, офіційна назва "республіка" для Кримської автономії свідчить про державоподібну природу цього утворення. Також відзначається статус Ради міністрів Автономної Республіки Крим як

органу виконавчої влади, а не просто в Автономній Республіці Крим. Отже, усі ці ознаки можуть вказувати на наявність "власної" державної влади в Автономній Республіці Крим. Також слід враховувати наявність "власних" державно-правових символів, таких як столиця, які більше вказують на приналежність до держави чи державоподібного утворення, про що згадувалось нами раніше [4, с. 110].

Слушним прикладом для України є унітарна держава Фінляндія, у складі якої існує один автономний регіон - Аландські острови. Автономія Аландських островів є унікальною, адже встановлена рішенням міжнародної організації та надає автономії значний ступінь внутрішньої автономії й певний ступінь міжнародної правосуб'єктності. Основною метою автономії Аландських островів є захист прав і інтересів шведської національної меншини, яка становить більшість населення островів.

Автономія Аландських островів має власну систему влади, яка складається з однопалатного парламенту (Лагтінг), уряду, губернатора та «делегатії Аландів». Парламент Аландів є законодавчим органом автономії. Уряд Аландів є виконавчим органом автономії. Губернатор Аландів є представником уряду Фінляндії на островах. «Делегатія Аландів» є спільним органом автономії та держави. Законодавча база складається з Аландської конвенції, законів, прийнятих лагтінгом, які узгоджені з законами Фінляндії. Має власні прапор, герб, громадянство, шведську офіційну мову. Аландські острови набули членства в ЄС з «особливим статусом» обмеження для автономій, які поширюються на іноземців та передбачають заборону на заміщення службових посад в Аландії, мати у власності нерухомість на території автономії, працювати в силових відомствах, займатися торгівлею, підприємницькою діяльністю. Автономія Аландських островів демонструє, що часткова самостійність може бути ефективним інструментом для забезпечення прав і свобод національних меншин [3, с. 12].

Ще один приклад, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії - суверенна держава у складі якої є автономія Шотландія. Має власний парламент, уряд та законодавство, широкі повноваження у галузі місцевого самоврядування: парламент Шотландії обирається прямим загальним голосуванням; уряд Шотландії очолює Перший міністр Шотландії; такі сфери як освіта, охорона здоров'я, транспорт, туризм та економіка. У галузі зовнішньої політики, оборони та податків Шотландія підпорядковується Великій Британії. Законодавча база Шотландії складається з Акту про Шотландію 1998 року, а також законів, прийнятих парламентом Шотландії. Закони парламенту Шотландії повинні бути узгоджені з законами Великої Британії [6, с. 105-106].

Отже, на прикладі розвинених країн можна стверджувати, що автономія є успішним статусом території, яка сприяє захисту прав національних меншин та дозволяє децентралізувати владу. Ефективність автономії в значній мірі обумовлена національною самоідентифікацією мешканців та урахуванням національних особливостей території. Рівень успішності може бути визначений взаємозв'язком цих факторів і готовністю автономних одиниць до співпраці та розвитку відповідно до своїх унікальних характеристик.

Список використаних джерел

1. Адамович С. Кримська автономія як плацдарм для російської агресії. Росія–Україна: зради, союзи, війни / відп. ред. М. Литвин. Львів: «Астон», 2022. С. 724-747
2. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навч. посіб. За ред. В.М. Бесчастного. К.: Знання, 2017. 467 с.
3. Правовий захист прав етнічних та мовних меншин : навчальний посібник / Є. В. Ткаченко. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. 315 с
4. Магновський І. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим. *Конституційне право*. 2015. С. 105–119.
5. Мяловицька Н. А. Автономія: поняття, принципи, класифікація. *Альманах права*. 2022. С. 93-97. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63778/18-Mialovytska.pdf?sequence=1>
6. Чернеженко О. М. Територіальний устрій та регіональне управління Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2022. № 3. С. 101-112. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bmju_2015_3_24

Саска Х.

*здобувачка освітньо-професійної
програми «Менеджмент» Західноукраїнського
національного університету.
Науковий керівник: к. е. н., доцент, доцент
кафедри цивільного права і процесу ЗУНУ
Зигрій О. В.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО МОБІЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У ст. 65 Конституції України законодавець прописав наступне: «Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України» [1]. В ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» визначено категорії військовозобов'язаних, які не можуть бути призвані на військову службу під час мобілізації. Право наукових і науково-педагогічних працівників закладів вищої та фахової передвищої освіти, а також педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) та загальної середньої освіти регулюється окремим пунктом. Зазначене право застосовується до працівників, які мають вчене звання та/або науковий ступінь, і працюють у вищих чи фахових передвищих освітніх закладах, наукових установах, організаціях, або в закладах професійної (професійно-технічної) та загальної середньої освіти з основним місцем роботи на ставку не менше як 0,75 [2].

Первинний аналіз вищевказаного тесту дає змогу зрозуміти, що в ньому чомусь відсутня така категорія освітян як педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти, натомість згадуються наукові і науково-педагогічні